

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2016

Sandvikens kommun

Louise Cedemar

*Helena Steffansson
Carlson
Certifierad kommunal
revisor*

Hanna Franck Larsson

Johanna Kemppainen

April 2017

pwc

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2.	Revisionskriterier	4
3.	Granskningsresultat	5
3.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	5
3.1.1.	Iakttagelser	5
3.1.2.	Revisionell bedömning	6
3.2.	God ekonomisk hushållning.....	6
3.2.1.	Iakttagelser	7
3.2.2.	Revisionell bedömning	8
3.3.	Rättvisande räkenskaper	8
3.3.1.	Iakttagelser	8
3.3.2.	Revisionell bedömning	10
3.4.	Nämndernas verksamhetsberättelser	10
3.4.1.	Iakttagelser	10
3.4.2.	Revisionell bedömning	10

1. *Sammanfattning*

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2016. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2016.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Inga ingående balanskravsunderskott finns att återställa. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. De finansiella målen för 2016 är uppfyllda.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall inte är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. De verksamhetsmässiga målen för 2016 är delvis uppfyllda.

Styrelsen lämnar en sammanfattande bedömning avseende den samlade måluppfyllelsen avseende god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt och verksamhetsperspektiv.

- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är i allt väsentligt upprättade enligt god redovisningssed.

2. Inledning

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är styrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om.

Nämndernas rapportering till fullmäktige har granskats såsom den presenteras i årsredovisningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionsledning för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för

att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionsmed utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktas i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på det utkast till årsredovisning som erhöles 2017-04-04. Kommunstyrelsen fastställer årsredovisningen 2017-04-11 och fullmäktige behandlar årsredovisningen 2017-05-22.

Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonomichef.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Iakttagelser

Utveckling av kommunens verksamhet

I förvaltningsberättelsen redovisas väsentliga händelser som inträffat under och delvis efter räkenskapsåret. Som en del av redogörelsen integreras även händelser som inträffat och förväntas inträffa under år 2017.

Av förvaltningsberättelsen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter. Framförallt lyfts ekonomiska utmaningar. I nämndernas redogörelser finns närmare framtidsbedömningar, beskrivningar och utmaningar. Kopplingen bör tydliggöras utifrån hur det kommer att påverka kommunens ekonomi och prioriteringar inom olika områden.

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro lämnas, det vill säga frånvaron specificeras på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. I övrigt lämnar den personalekonomiska redovisningen ett flertal uppgifter om personalen i form av diagram och övrig information, såsom personalrörlighet och pensionsavgångar. Sjukfrånvaron har i jämförelse med år 2015 ökat med 0,4 procentenheter och uppgår till 7,9 procent.

Förvaltningsberättelsen innehåller även information om andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten. Ekonomiska nyckeltal redovisas för kommunen och kommunkoncernen i ett femårsperspektiv samt omfattar en finansiella analys med kommunen resultat, kapacitet, risk och kontroll. Nyckeltal för verksamheten redovisas inte i förvaltningsberättelsen utan redovisas i respektive nämnds verksamhetsberättelse.

I förvaltningsberättelsen finns separata kapitel avseende *Folkhälsa*, *Miljö* och *Intern kontroll*. Avseende *folkhälsa* och *miljö* redogörs för verksamheternas arbete för folkhälsan samt genomförda miljöaktiviteter under året. Redovisningen av arbetet med *intern kontroll* tar sin utgångspunkt i styrelsens uppdrag åt samtliga nämnder 2016. Styrelsen har vid sitt sammanträde i november följt upp nämndernas genomförda internkontrollarbete.

Gemensam förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelsen omfattar till viss del en beskrivning av den samlade kommunala verksamheten och ekonomin. Främst omfattar förvaltningsberättelsen en redogörelse för den kommunala verksamheten och i viss mån kommunkoncernens genomförda aktiviteter. Kommunkoncernen redovisas sedan i ett separat avsnitt. En organisationsbild över kommunens samlade verksamhet finns i förvaltningsberättelsen.

Investeringsredovisning

Årets investeringar redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Upplysningar om budgetavvikelser för fyra större investeringar lämnas. Dessa investeringar omfattar drygt 1/3 av årets investeringsutgifter. Överensstämmelse finns med övriga delar i årsredovisningen.

Driftredovisning

Utfallet av kommunens driftverksamhet redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Upplysningar om orsaker till nämndernas budgetavvikelser lämnas dock inte i förvaltningsberättelsen. I respektive nämnds verksamhetsberättelse kommenteras årets resultat och avvikelser mot budget mer i detalj. Överensstämmelse finns med övriga delar i årsredovisningen.

Balanskravsresultat

Förvaltningsberättelsen innehåller en balanskravsutredning i enlighet med KRL 4:3a. Sedan tidigare finns inga negativa balanskravsunderskott att återställa.

Utvärdering av ekonomisk ställning

Förvaltningsberättelsen innehåller en utvärdering av ekonomisk ställning.

Enligt KRL 4:5 skall förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av kommunens ekonomiska ställning. I förvaltningsberättelsen återfinns en utvärdering som tar sin utgångspunkt i den så kallade RK-modellen: det ekonomiska resultatet, kapacitetsutvecklingen, riskförhållanden samt kontrollen över den ekonomiska utvecklingen. Analysen ger en översiktlig och informativ bild av kommunens ställning och hur olika faktorer påverkar kommunens ekonomi. Analysen avslutas med beskrivning av identifierade styrkor och svagheter där det bland annat pekas på framtida utmaningar och krav på framtida resultatnivåer.

3.1.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Inga ingående balanskravsunderskott finns att återställa. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

3.2. God ekonomisk hushållning

Kommunens styrning utgår från balanserad styrning. I förvaltningsberättelsen redogörs inledningsvis för finansiella mål och verksamhetsmål kopplat till god ekonomisk hushållning. Redogörelsen följs av en samlad redogörelse avseende utfall med analys för fullmäktiges måluppfyllelse avseende fastställda perspektiv:

- Medborgare
- Medarbetare
- Hållbar samhällsutveckling
- Ekonomi
- Omvärld

Vid delårsrapportens avlämnande prognostiserade styrelsen att 6 av 15 mål för fullmäktiges perspektiv skulle uppnås för helåret. Styrelsens redovisade utfall av

balanserad styrning i årsredovisningen visar att 5 av 15 mål uppfylls för året. Av målen är 2 inte alls uppfyllda medan 8 mål uppfylls delvis. Det avviker från prognosen där 3 mål prognostiserades att ej uppfyllas och 6 delvis uppfyllas. I jämförelse med föregående år uppfylls procentuellt sett färre mål i sin helhet.

Ett perspektiv inom balanserad styrning uppfylls i sin helhet.

3.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens finansiella mål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016:

Finansiella mål	Utfall 2016	Måluppfyllelse
<u>Resultatmål</u> Årets resultat 9 mnkr.	+70,8 mnkr	Uppfyllt
<u>Investeringsmål</u> Budgeterat 250 mnkr + revidering 12,2 mnkr + 26,0 mnkr = 288,2 mnkr.	269 mnkr	Uppfyllt
<u>Upplåningsmål</u> Kommunens egen upplåning skall öka max 220 mnkr.	79 mnkr	Uppfyllt

Av redovisningen framgår att samtliga finansiella mål uppfylls.

Mål för verksamheten

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016:

Mål för verksamheten	Utfall 2016	Måluppfyllelse
<u>Resultatmål</u> Kommunen ska årligen generera ett positivt resultat och öka med minst 1 mnkr årligen.	+70,8 mnkr	Uppfyllt
<u>Buffertmål</u> En buffert på 1 procent skall avsättas inom budgetramen för respektive nämnd. Avsedd för utvecklingsinsatser och oförutsedda händelser.	Total budgeterad buffert för nämnderna uppgår till 0,97 % av kommunbidraget.	Uppfyllt (i det närmaste)
<u>Effektiviseringsmål</u> Kommunens verksamheter skall kontinuerligt effektiviseras med minst 1 procent av kommunbidraget. Effektiviseringen ska redovisas som budgetårets verksamhetsförändring inom respektive nämnd.	Samtliga nämnder har hanterat en enprocentig effektivisering i budgetramarna. Kopplingen mellan fastställda förändringar går inte att göra direkt.	Inte helt uppfyllt

Av redovisningen framgår att 1 av 3 verksamhetsmål är uppfyllda och att 2 mål delvis har uppfyllts.

3.2.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. De finansiella målen för 2016 är uppfyllda.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall inte är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. De verksamhetsmässiga målen för 2016 är delvis uppfyllda.

Styrelsen lämnar en sammanfattande bedömning avseende den samlade måluppfyllelsen avseende för god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt- och verksamhetsperspektiv.

3.3. Rättvisande räkenskaper

3.3.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5:1 och omfattar tillräckliga noter.

Resultaträkningen redovisar i allt väsentligt samtliga kommunens intäkter och kostnader samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Årets resultat är positivt och uppgår till 70,8 mnkr (+14,0 mnkr). Resultatet medför därmed en positiv avvikelse mot budget med 61,8 mnkr. Av lämnade resultatkommentarer redogörs för budgetavvikelserna.

I jämförelse med föregående år har verksamhetens intäkter respektive verksamhetens kostnader ökat med 160 mnkr respektive 260 mnkr. Av lämnade upplysningar framgår orsakerna till ökningarna.

Resultaträkning, mnkr	Utfall 2016	Budget 2016	Budget-avvikelse	Utfall 2015
Verksamhetens intäkter	656,4	443,2	213,2	496,3
Verksamhetens kostnader	-2597,1	-2390,9	-206,2	-2336,9
Jämförelsestörande post	0,7	0,0	0,7	10,6
Avskrivningar	-90,5	-86,8	-3,7	-86,5
Verksamhetens nettokostnader	-2031	-2035	4,0	-1917
Skatteintäkter	1663	1693,5	-30,5	1601,5
Generella statsbidrag och utjämning	437,5	356,5	81,0	334,9
Finansiella intäkter	16,9	12,6	4,3	12,2
Finansiella kostnader	-16,1	-19,1	3,0	-18,1
Årets resultat	70,8	9,0	61,8	14,0

Balansräkning

Balansräkningen är inte alltigenom uppställd enligt KRL 5:2. Uppgifter för eget kapital och utom linjen följer inte uppställningen enligt KRL. Balansräkningen omfattar tillräckliga noter.

Balansräkningen redovisar i allt väsentligt kommunens tillgångar, avsättningar och skulder per balansdagen. Balansposterna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade samt har värderats enligt principerna i KRL.

Från och med 2014 finns ett specifikt krav på komponentavskrivning av kommunens materiella anläggningstillgångar (RKR 11.4). Under år 2014 komponentindelades befintliga

fastigheter och från år 2016 har befintliga gator och vägar samt parker komponentindelats. Kommunen har därmed anpassat sin redovisning i enlighet med gällande rekommendation.

Upplysning om framtida leasingåtagande är inte fullständiga. Det framgår dock av redovisningsprinciperna att det finns en avvikelse avseende rekommendation RKR nr 13.2 kring redovisning av hyres- och leasingavtal.

Vid föregående års granskning konstaterades att redovisning av vissa poster inte följde KommunBas 2013. Manuell justering gjordes vid överföring till årsredovisningen. Från innevarande år används KommunBas för de aktuella posterna och det är på så vis säkerställt en förenklad hantering och klassificering av balans- och resultatposter i årsredovisningen.

I övrigt har inga materiella fel identifierats som påverkar räkenskaperna för år 2016 i väsentlig omfattning.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är uppställd enligt gällande rekommendation. Den omfattar tillräckliga noter. Överensstämmelse finns med övriga delar av årsredovisningen.

Kassaflödesanalysen förklaras i redovisningsmodellen och kommenteras i *Finansiella analysen* i samband med självfinansieringsgrad av investeringar.

Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskaperna är uppställda jämte kommunens räkenskaper och omfattar motsvarande noter. Uppställningen följer god redovisningssed.

Konsolideringen innefattar samtliga de företag som enligt kraven i RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning ska ingå. Eliminering av koncerninterna poster har i allt väsentligt utförts.

Den sammanställda redovisningen ger en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning och åtaganden. Konsolideringen av underliggande enheter beskrivs på ett korrekt sätt och det framgår att kommunens redovisning har varit vägledande vid upprättande av den sammanställda redovisningen.

Tilläggsupplysningar och redovisningsprinciper

Årsredovisningen lämnar tillräckliga tilläggsupplysningar och redogör för tillämpade redovisningsprinciper i tillräcklig omfattning.

Följande avvikelser från god redovisningssed har noterats:

- Upplysningar lämnas inte om operationella leasingavtal i enlighet med RKR 13.2. Bland annat lämnas inte upplysning om vilka kriterier som använts om leasingavtal hänförs till operationella avtal enbart med hänsyn till avtalets värde. Vidare saknas uppgifter för operationella avseende framtida minimileaseavgifter.

3.3.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är i allt väsentlig upprättade enligt god redovisningssed.

3.4. Nämndernas verksamhetsberättelser

3.4.1. Iakttagelser

Redovisningarna är utformade i enlighet med fullmäktiges anvisningar

Styrelsen och nämndernas redovisning av sitt uppdrag sker i enlighet med anvisningarna och omfattar fem områden:

- Målgrupp och verksamhetsuppdrag
- Ekonomiskt utfall
- Balanserad styrning - måluppfyllelse
- Viktiga händelser och framtidsbedömning
- Volymer/Verksamhetsmått

Redovisningarna ger en rättvisande bild av verksamhetens utfall i förhållande till fullmäktiges uppdrag inklusive graden av måluppfyllelse

Verksamhetsberättelserna redogör för årets verksamhet och händelser i förhållande till fullmäktiges uppdrag. Framtida behov och utmaningar redogörs för.

Under rubriken *Balanserad styrning - måluppfyllelse* görs en uppföljning utifrån principerna kring balanserad styrning. Beslutade perspektiv följs upp med utfall för mål, mått och analys för året. För respektive perspektiv lämnar därutöver samtliga nämnder en sammanfattande analys av måluppfyllelsen.

Det sker en analys av orsaker till redovisad budgetavvikelse och vilka genomförda åtgärder som gjorts

Under rubriken *Ekonomiskt utfall* görs en analys av årets resultat och avvikelser kommenteras. I nämndernas redogörelse återfinns kommentarer med förklaringar till avvikelser mot budget samt åtgärder under året för att erhålla en ekonomi i balans.

3.4.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att nämndernas redovisningar innehåller redovisning av utfallet av årets verksamhet i förhållande till fastställda mål och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

2017-04-20

Pär Månsson
Uppdragsledare

Helena Steffansson Carlson
Projektledare